Souvky

2 / 2022

číslo 28

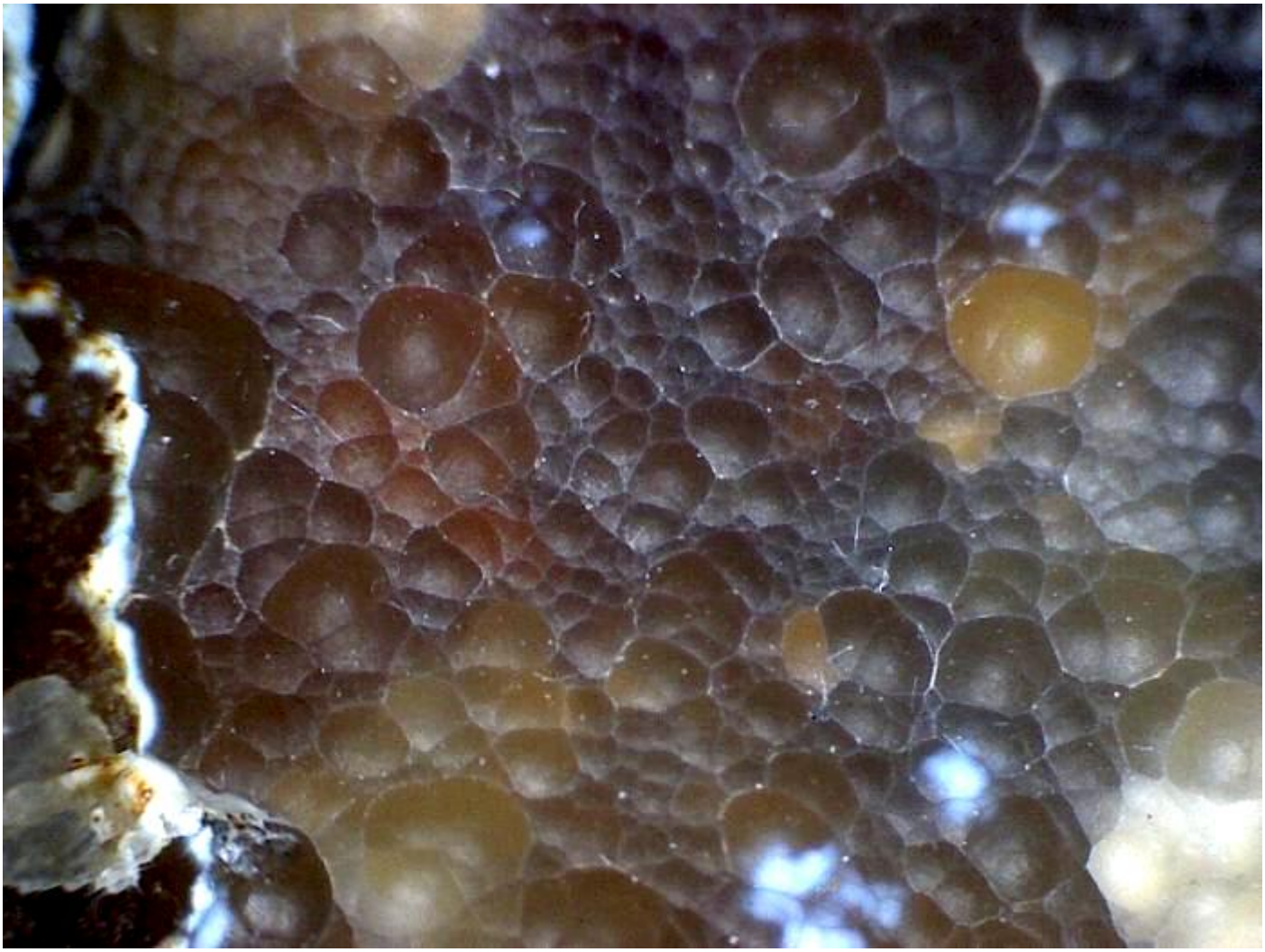

Krystaly chalcedonu v pazourku z mikrokamery. Foto: Jiří Dudek

Obsah:

1) Bludné balvany a souvky pro Muzeum v Suchdole nad Odrou.
Bronislav Novosad
2) Bludné balvany a jejich nálezy v okolí Suchdolu n.Oodrou.
Petr Bartošík
3) Rady a návody: Digitální mikroskop DigiMicro 2.0
Jiří Dudek
4) Lilijice (Crinoidea).
Popis z níže uvedených stránek.
http://www.geology.cz/aplikace/encyklopedie/term.pl?o=149
5) Lilijice v pazourcích.
Jiří Dudek
6) Kdo mi poradí.
Bruno Kladiva
7) Souvky Rudolfa Pelikána v Ostravském muzeu. Galerie - část 2.
Jiří Dudek, Eva Mertová – Ostravské muzeum
8) Zajímavosti v pazourcích.
Miroslav Beroušek
9) Některé nové nálezy členů našeho klubu.
Pavel Wodecki, Drahoslava Novotná, Daniel Kletenský, Oldřiška Hanzelková, Jiří Dudek:

Krystaly křemene v pazourku z mikrokamery. Foto: Jiří Dudek

Bludné balvany a souvky pro Muzeum v Suchdole nad Odrou.

Bronislav Novosad

Mankovice, těžebna štěrkopísku. Naše geologická sekce vyráží i do terénu, vzhledem k dobrým vztahům s pracovníkem Karlem ze zdejší těžebny, můžeme zkusit štěstí a nalézt zde nějaký souvek. Materiál, který se zde nachází je složen spíše z hornin typických pro kulm Nízkého Jeseníku, ale vyskytují se zde místa s výskytem ledovcových souvků. Při naši návštěvě bylo nalezeno jen několik souvků. Zajímavé je, že jsme nenašli, žádný drobnější materiál a ani jeden pazourek. Pan Karel nám vychází vstříc a materiál převáží k sobě na zahradu, odkud je odvážen k muzeu.
Pro případné zájemce, kteří by chtěli navštívit těžebnu, je nutné někoho ze zaměstnanců kontaktovat a získat souhlas. Celá těžebna je hlídána kamerovým systémem.

Mankovice – mapa. Převzato z: Mapy.cz

Připraveno k převozu k muzeu v Suchdole.

Sběr souvků na pláži štěrkovny Mankovice.

Přímo v akci.

Fota: Bronislav Novosad

Bludné balvany po převozu do dočasného skladu.

Detail.

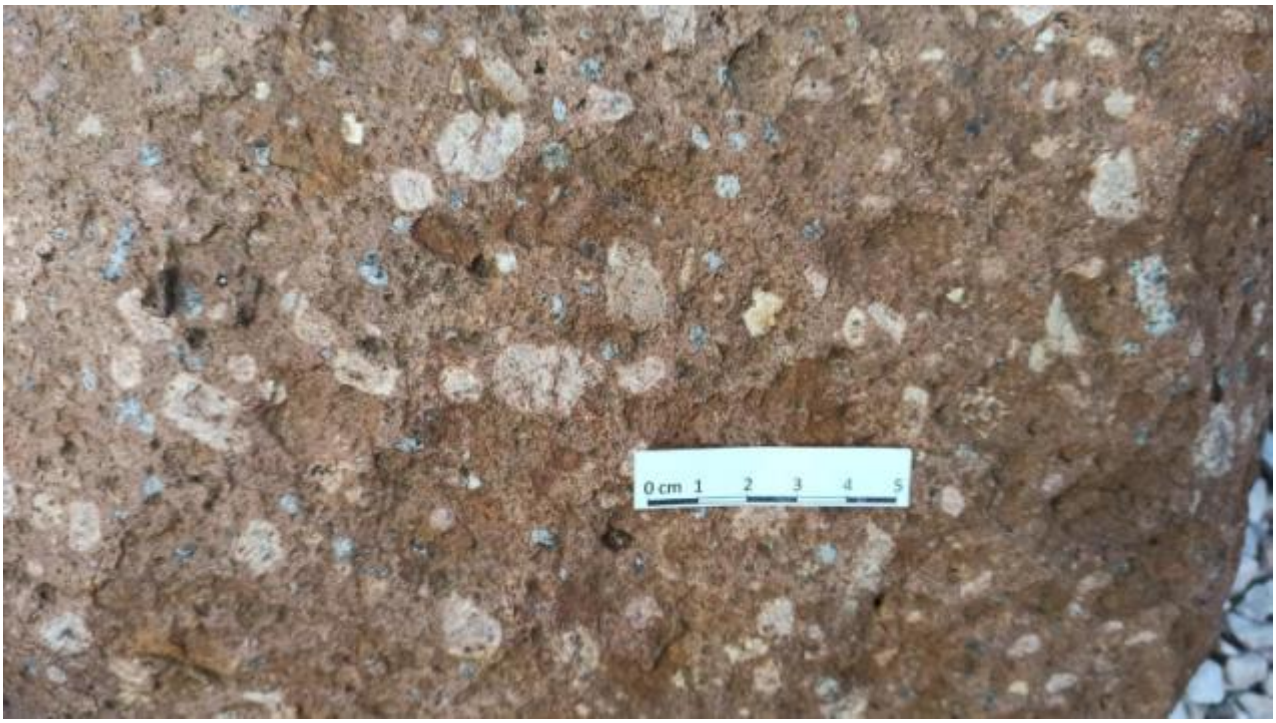

Detail.

Tady budou.

Stále budujeme.

Bludné balvany a jejich nálezy v okolí Suchdolu nad Odrou.

Petr Bartošík

Bludnými balvany jsou obecně nazývány samostatné bloky hornin, větší kameny, které byly v době ledové přepravovány ledovcem na velkou vzdálenost, kde se pak v místě po roztání ledu usadily v geologicky zcela odlišném prostředí. Jsou tedy jakýmisi přírodními poutníky z dalekých severských krajů, které již na první pohled zaujmou něčím výjimečným a zvláštním. Svým oblým, ohlazeným tvarem a výraznou barevností se totiž značně odlišují od většiny našich místních hornin. Svůj původ mají většinou ve Skandinávii. Často se mezi nimi nacházejí žuly z jižního Švédska z krajů Smaland a Bohuslän a rapakivické žuly a porfyry z Alandských ostrovů v Baltském moři. Převážná část balvanů z žul, rul a pískovců má červenou nebo růžovou barvu. Do našeho kraje doputovaly spolu s pohybem pevninského ledovce někdy v období čtvrtohor, při tzv. sálském zalednění, což je před 230 až 170 tisíci lety. Pro nás současníky jen stěží představitelná doba…

Pevninský ledovec původem ve skandinávských horách se tehdy sunul přes celé dnešní Švédsko, Finsko a Baltské moře, zasáhl celé Dánsko, velkou část Nizozemska, Německa Polska, část Ruska a Pobaltských zemí a prorazil si cestu až k nám do Moravské brány. Čelo ledovcové morény a ledovec sunoucí před sebou masu hornin se u nás zastavil u Kletného a dále pokračoval po svazích Oderských vrchů Moravskou branou přes údolí řeky Odry směrem k Bělotínu až k evropskému rozvodí. Nejjižnějším prokázaným bodem v linií dosahu ledovce je pak obec Dub, místní část Starého Jičína, kde zřejmě došlo i k částečnému přelivu vod z tajícího ledu do řeky Bečvy a povodí řeky Moravy. Nicméně většinu vod z tajícího ledovce odváděla řeka Odra zpět do Baltského moře. Nálezy bludných balvanů ve štěrkovně u Mankovic jsou toho důkazem a při těžbě štěrkopísku z pravěkých naplavenin řeky Odry se mezi místními horninami vzácně nacházejí i horniny severského původu, tzv. ledovcové souvky. Tu a tam se objeví i nějaký ten bludný balvan větší velikosti. Díky spolupráci štěrkovny s místním muzeem se podařilo členům Klubu přátel Suchdolu n.O. několik těchto „němých svědků“ minulosti zachránit a přemístit před budovu Muzea městyse, kde z těchto náhodných nálezů již vnikla zajímavá venkovní expozice – sbírka bludných balvanů, dokumentující geologický vznik a vývoj našeho kraje. Bludné balvany, například ze severního Švédska, k nám doputovaly až ze vzdálenosti 1500 km a jsou tak zároveň i nejstaršími pamětníky naší lidské minulosti.

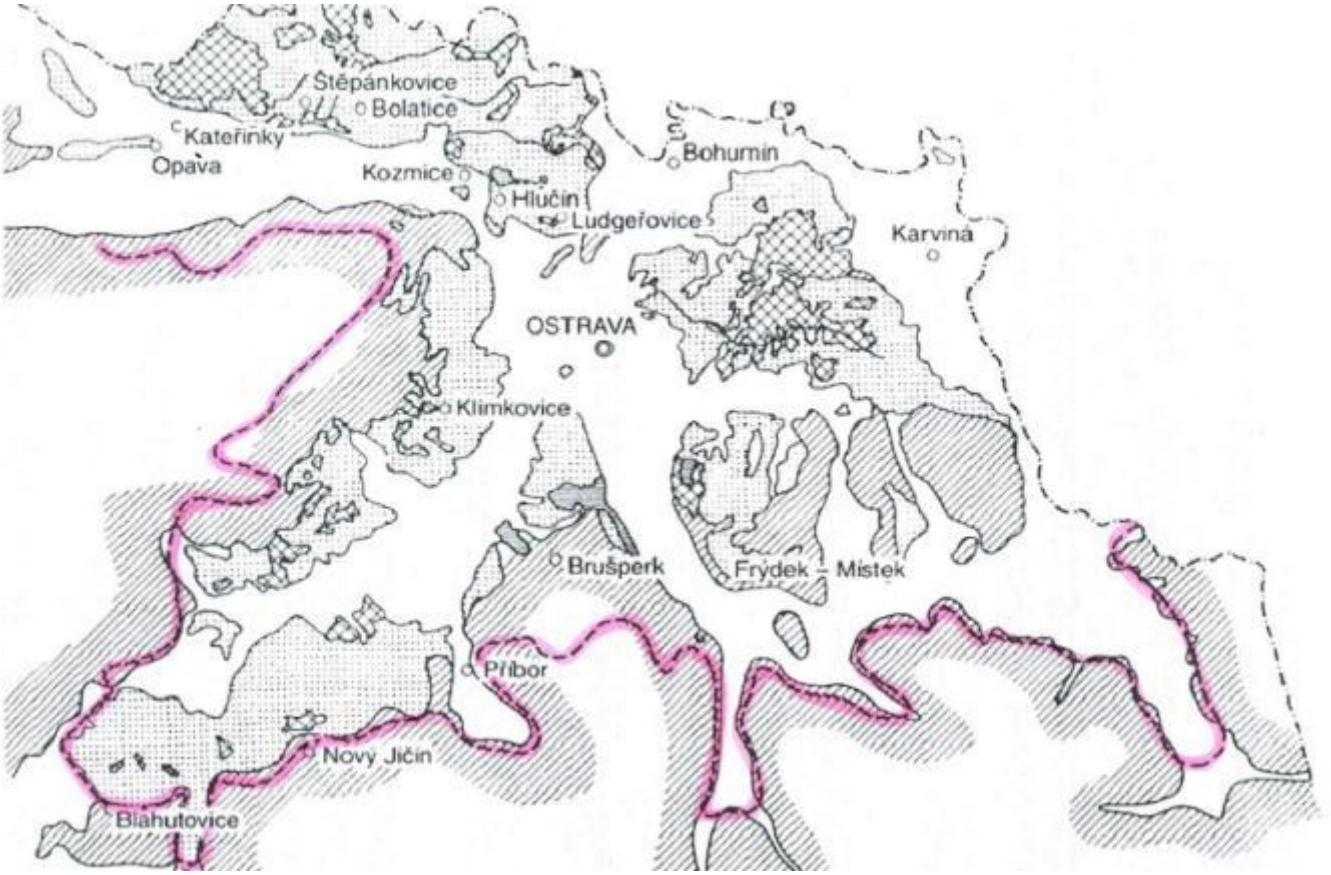

Klub přátel Suchdolu n.O. – Petr Bartošík

Fota: Petr Bartošík

Stěhování a instalace bludných balvanů 9.2.2022 před budovou Muzea městyse Suchdol n.Odrou.

Městys Suchdol nad Odrou tímto děkuje společnosti Českomoravský štěrk a.s. za spolupráci. Velký dík za záchranu bludných balvanů patří především panu Karlu Krejčímu a za technickou pomoc při stěhování a instalaci před Muzeem městyse pak společnosti AGROSUMAK a.s.

Rady a návody: Digitální mikroskop DigiMicro 2.0

Jiří Dudek

Mikrokamera – foto a tech. popis:

Digitální mikroskop DigiMicro 2.0. Pomocí této kamery zkontrolujte mikroskopicky různé povrchy všeho druhu a speciální počítačový program využijete k přesnému změření různých rozměrů, ploch, úhlů a poloměrů, které lze zvětšit až s rozlišením na jeden mikrometr (µm). Tuto kameru stačí připojit pouze k volnému USB portu (USB 2.0) na osobním počítači nebo na notebooku. Tento port zároveň zajišťuje napájení kamery. Tato barevná kamera s mikroskopem je vybavena 8 bílými svítivými diodami (osvětlení sledovaného objektu), obrazovým senzorem s dvousetnásobným zvětšením a s rozlišením dva miliony pixelů (s interpolací 5 milionů). Toto vysoké rozlišení zajišťuje vysoce kvalitní a ostrý obraz zvětšených objektů.

Mé poznatky:
Tuto mikrokameru už využívám několik let. Byl jsem s ní spokojen, protože jsem si mohl prohlédnout zblízka na monitoru počítače spoustu souvků a vidět jejich struktury. Nevýhodou však je u ní, hloubka ostrosti. Povrchy souvků většinou nejsou rovné, ale hrbolaté. Zaostřit se tedy dá buď na vrchol hrbolu, nebo do dolíku. Zbytek obrazu však pak bývá většinou rozmazaný. Časem jsem si na to zvykl – jiná možnost nebyla. Software dodaný s touto kamerou mi vyhovoval. Organizace pořízených snímku bez problému, taktéž měření velikosti jednotlivých objektů na snímku nepůsobilo žádné potíže a taky možnost zvětšení až 200 krát.
Bohužel:
Při přechodu z Windows 7 na Windows 10 přestal sofware této kamery fungovat. Kamera začala fungovat jen jako videokamera pro chat. Na internetu se mi podařilo vyhledat jiný software z podobné kamery, ale už jsou další jiné problémy. Nelze měřit objekty, přesně zvětšovat a taky organizace fotek není zrovna nejlepší.
Začal jsem uvažovat o pořízení nové kamery. Tyto kamery jsou vyrobené v Číně. Dováží je mnoho firem. Objevují se pod různými názvy a za velice rozdílné ceny.
Došlo už i k pokroku a nové kamery mají až 1 000 krát zvětšení.
Při objednávce je nutné vybrat správného dodavatele, a aby byl v dodávce přibalen software, nenaletět šmejdům.
Mnoho firem nabízí za velice nízké ceny tyto kamery přímým dovozem z Číny, takže, POZOR!

Detail fosilie z mikrokamery. Foto: Jiří Dudek

Lilijice (Crinoidea).

Popis z níže uvedených stránek.

http://www.geology.cz/aplikace/encyklopedie/term.pl?o=149

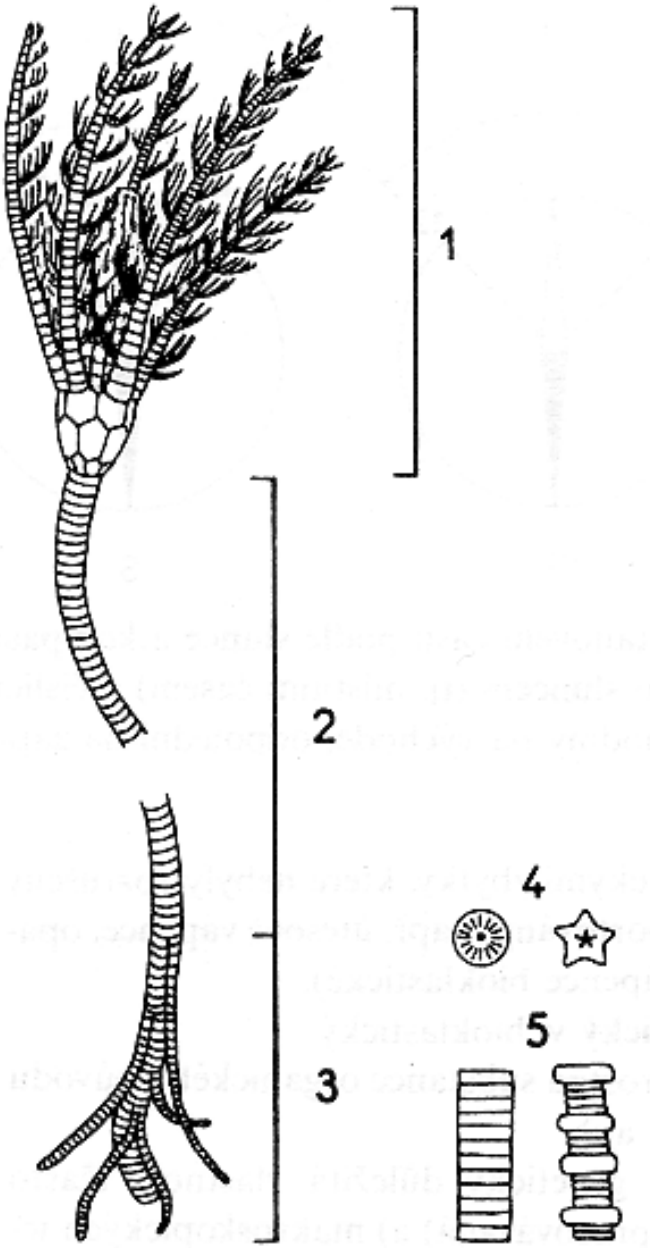

Obr. 149. 1 - koruna, 2 - stonek, 3 - kořenová část; příklady článků stonku: 4 - pohled shora, 5 - pohled ze strany. Zmenšeno.

Autor obrázku:

Prof. Jan Petránek

Na tento obrázek se odkazuje

ostnokožci

Ostnokožci (Echinodermata) kmen výhradně mořských, bezobratlých živočichů s kosterními elementy nebo schránkami (složenými z destiček nebo článků) z uhličitanu vápenatého; jednotlivé destičky jsou samostatnými kalcitovými krystaly. Ostnokožci se dělí na Pelmatozoa neboli přisedlé formy (třídy 1 až 3) a volně se pohybující Eleutherozoa (třídy 4 až 7). Rozlišují se třídy

1. **Cystoidea (cystoidi neboli jablovci**), nejprimitivnější ostnokožci (obr. 147) - kambrium až perm (včetně skupiny Carpoidea),
2. **Blastoidea (blastoidi neboli poupěnci)** - ordovik až perm - obr. 148,
3. **Crinoidea (krinoidi, lilijice)** - mají zřetelně rozlišenou korunu (kalich s rameny) a stonek (obr. 149); kambrium až recent,
4**. Echinoidea (ježovky),** se schránkami různého tvaru, složenými z destiček uspořádaných v řadách a s různě tvarovanými ostny (obr. 150); ordovik až recent,
5**. Holothuroidea (holoturie),** bez pevné schránky, jen s izolovanými jehlicemi a články v těle; ordovik až recent,
6. **Asteroidea (mořské hvězdice),** ordovik až recent a
7. **Ophiuroidea (hadice);** karbon až recent. Častými fosiliemi jsou pouze ježovky a krinoidi. Krinoidi vytvářeli celé porosty a jejich nesčetné články skládají krinoidové vápence, vyznačující se dobrým vytříděním a čistotou.

Cystoidea (ja

Text a obrázky: Prof. Jan Petránek

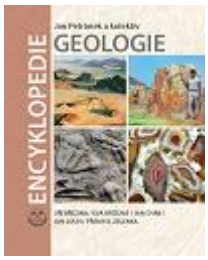

Rozšířené a aktualizované vydání Encyklopedie geologie můžete zakoupit v on-line obchodu České geologické služby.

Lilijice v pazourcích.

Jiří Dudek

V pazourcích fosilie lilijic nacházíme dost často. Většinou nacházíme části stonku, které tvoří jednotlivé segmenty nebo otvory po nich. Samostatné vypadnuté segmenty jsem prozatím nenašel. Ty se dají najít v jiných horninách např. vápencích. Na první pohled se segmenty lilijic a otvory po vypadnutí dají velice snadno rozeznat a nemají s tím problémy ani začátečníci, kteří se souvkovou tématikou nezabývají dlouho. Určitě se nachází v pazourcích i horní část stonku – koruna a dále i kořenová část. Poznat zda je v pazourku koruna lilijice nebo kořenová část je asi složitější a mi se to dosud nepodařilo. Určit o jaký druh lilijice se jedná podle jednotlivých segmentů je určitě pro odborníky. Myslím si, že nám bude stačit, když v pazourku poznáme lilijice a vzorek si zařadíme mezi fosilie lilijic

Přejí Všem, krásné nálezy těchto fosilií.

Otvory v pazourku a vypadnuté segmenty lilijic.

Segmenty stonků lilijic z mikrokamery

Fota: Jiří Dudek

Kdo mi poradí. (z diskuze na souvky Whatsappu)

Bruno Kladiva

Ahoj. Poradí někdo co je to za fosilií?

Souvky Rudolfa Pelikána v Ostravském muzeu. Galerie - část 2.

Jiří Dudek, Eva Mertová – Ostravské muzeum

WWW stránky muzea:

https://sbirkyonline.ostrmuz.cz/vademecum_muzeum/

Fota: Eva Mertová – ze sbírky Ostravského muzea

Náhledy vzorků souvků ze stránek Ostravského muzea: P 1163 až P 1234 dle inventárních čísel.
(náhledy zpracoval Jiří Dudek)

Vzorek: P 1199

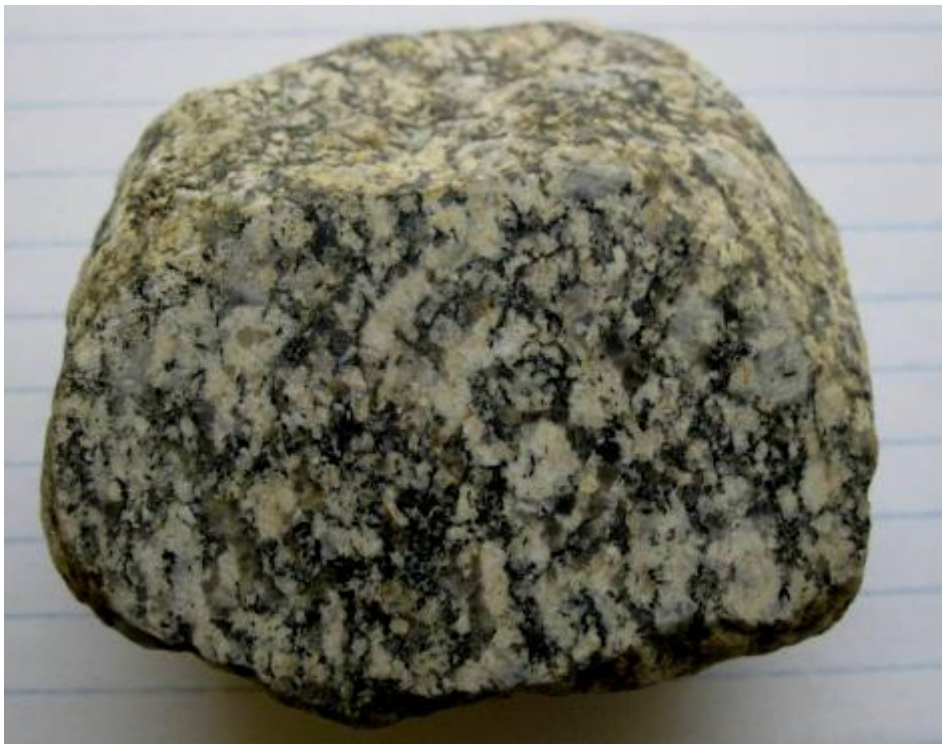

Vzorek: P 1188

Detail vzorku P 1170

Detail vzorku P 1182

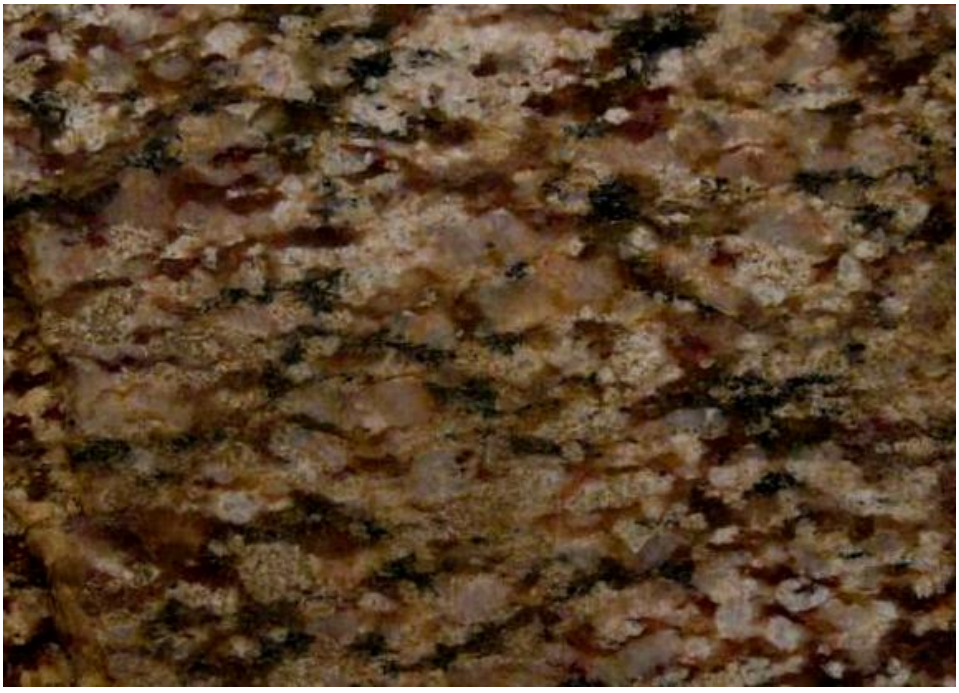

Detail vzorku P 1187

Detail vzorku P 1209

Detail vzorku P 1221

Detail vzorku P 1229

Zajímavosti v pazourcích.

Miroslav Beroušek

Posílám fota zajímavostí v pazourcích.

1) Malá ježovka rodu Amphiope zalitá v pazourku

2) Řez bodlinou ježovky

3) Mlž

4) Mlž detail

5) Bodlina ježovky

6) Bodlina ježovky

7) Článek lilijice

8) Článek lilijice

Fosilie na obr. 1 a 9 jsou od Otic, ostatní od Dolních Životic.

9) Korál rodu Syringaxon

Některé nové nálezy členů našeho klubu.

Pavel Wodecki:

Žulový bludný balvan na Osoblaze.

Obitá hrana, kde je vidět struktura souvku. Fota: Pavel Wodecki

Drahoslava Novotná:

Dobrý den,
zdravím z Ostravy a zasílám nálezy ze svých květnových výletů. S pozdravem.

Pískovna v Bohušově.

Tak na tebe nemám.

Fulštejn.

FULŠTEJN
SKLO PRAZOURKY

FULŠTEJN
KERAMIKA

PÍSKOVNA V BOHUŠOVĚ

PÍSKOVNA V BOHUŠOVĚ

Fota: Drahoslava Novotná

Daniel Kletenský:

Z průzkumu v okolí Stachovic u Fulneku. Fota: Daniel Kletenský

Oldřiška Hanzelková:

Včerejší procházka po poli (Sedlnice - Borovec).

Pro radost a potěšení.

Zaujal mě už na poli, nevím co to je? Jen odhaduji -fosilie nebo otisk nějaké rostliny.

Podle prof. Zdeňka Gáby se jedná o pelosiderit, rozměry 40 x 43,5 x výška 24 cm (s obsahem železné rudy).

Dnešní výlet pod Petřskovskou hůrkou z Janovic u Nového Jičína.

Jiří Dudek:

Korál. Nalezeno v Hlučíně.

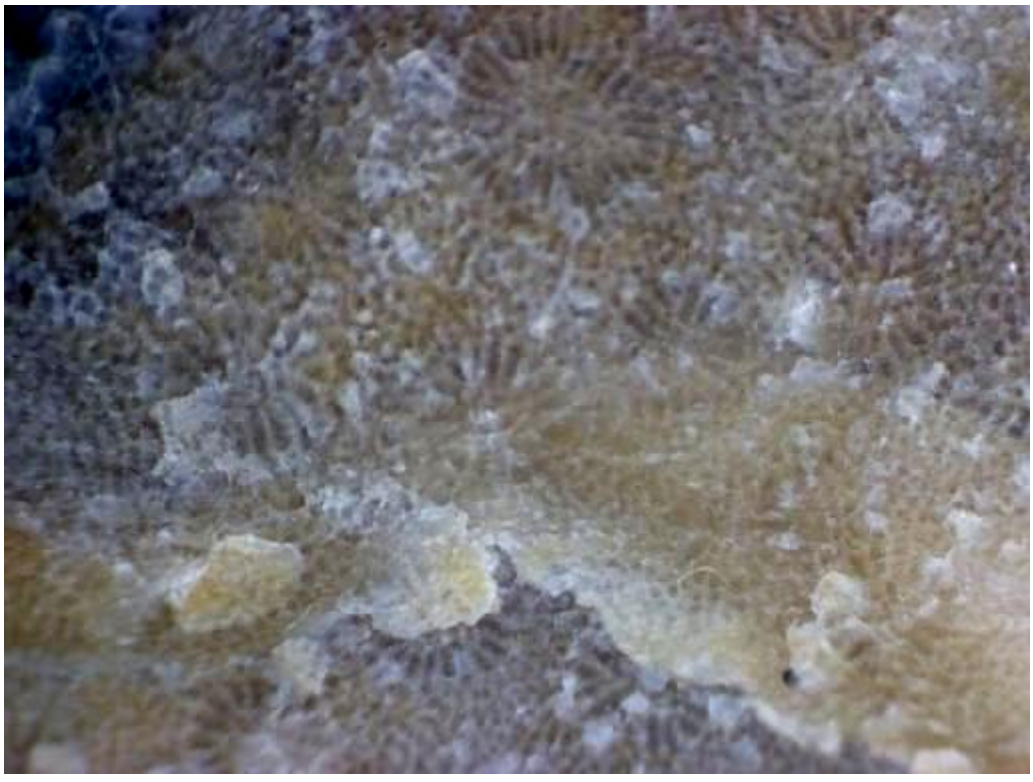

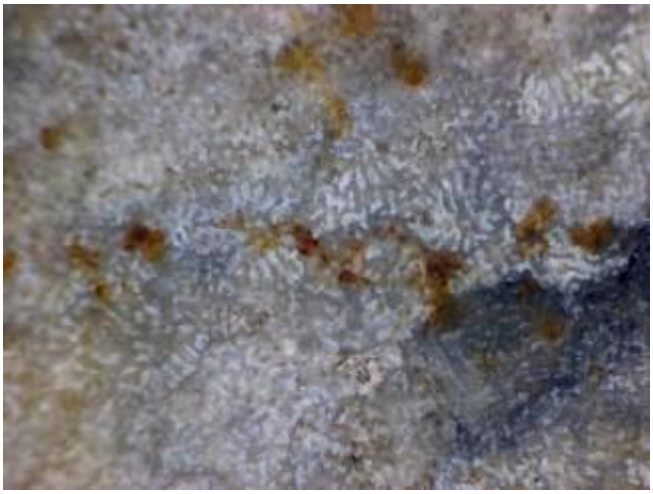

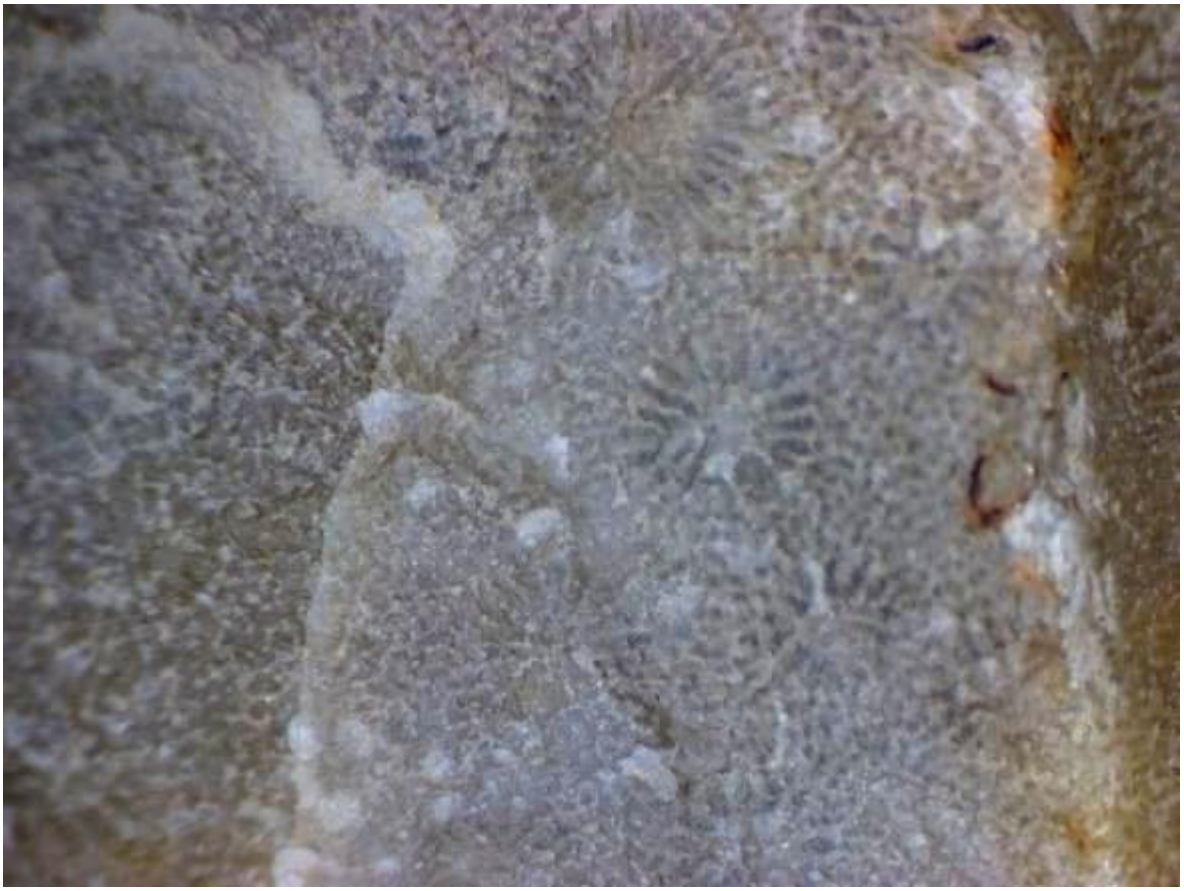

SOUVKY jsou především interním zpravodajem klubu pro sbírání a výzkum souvků, který vyvíjí své aktivity při muzeu souvků v Bolaticích. Vychází 4 x ročně ve formátu PDF. Koordinátorem je pan Jiří Dudek (dudek.jiri@volny.cz). Na jeho adresu lze zasílat příspěvky do zpravodaje, případně s ním publikování projednat apod. Texty nejsou redakčně upravovány, za jejich obsah odpovídají jejich autoři. Obsah (texty, fotografie) lze převzít ke studijním účelům za podmínky, že bude uveden autor a zdroj.

Toto číslo vyšlo: 18. 05. 2022